

Bolygók

Vénusz 1989

Megfigyelő	rajz	egyéb észl.	műszer
Babcsán Gábor (Budapest)	3	I	8 L
Bozány Imre (Csitár)	13	I, SZ	10 T
Jónás Károly (Budapest)	1		15 T
Kocsis Antal (Balatonkenese)	16	I	8 L
Koronczai Zsolt (Balatonkenese)	1		15 T
Ladányi Tamás (Balatonfüzfő)	2		5 L
Lukács Krisztián (Balatonkenese)	1		5 L
Makai Zoltán (Balatonkenese)	1		5 L
Sipos Kálmán (Balatonkenese)	1		5 L
Tóth Róbert (Balatonkenese)	1		5 L
Vicián Zoltán (Héhalom)	4	I, SZ	25 T

Használt rövidítések: L=refraktor, T=reflektor, C=színbecslés, I=intenzitásbecslés, SZ=szűrő használata.

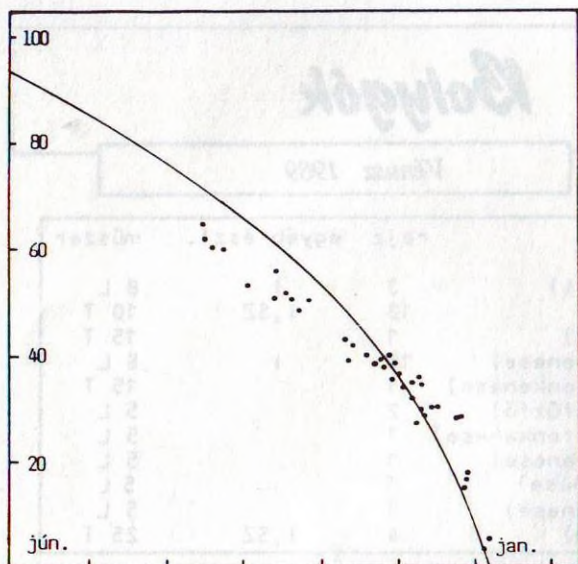
A Vénusz 1989-es esti láthatóságát csupán mérsékelt érdeklődés kísérte, a megelőző 1987–88-as láthatósághoz hasonlóan. Az észlelőlistáról az is kitűnik, hogy mindössze ketten, Kocsis Antal és Bozány Imre végeztek rendszeres megfigyeléseket, ráadásul a szórványészlelők zöme a balatonkenesei szakkörből verbuválódott. Pedig a Vénusz hálás célpont már egészen kis méretű távcsövekkel is, ha azok optikailag kifogástalanok — mint ahogy azt Kocsis Antal 50/540-es Zeiss-refraktorral készült rajzai tanúsítják. E bolygó észlelésénél a távcsőátmérőnél fontosabb a rendszeresség, mert csak így tehetünk szert gyakorlatra. Meg kell adni, a "szerelem bolygója" mindig próbára teszi földi megfigyelői türelmét!

A Vénusz először májusban volt megfigyelhető az alkonyati égen. Az első észlelést május 24-én végezte Jónás Károly, ám a következő három hónapban csupán egyetlen észlelés készült! Szeptembertől viszont megfigyeltsége viszonylag folyamatosnak mondható. Az utolsó észlelést 1990. január 6-án végezte Bozány Imre, napokkal ezután a Vénusz ismét elveszett a Nap sugarában.

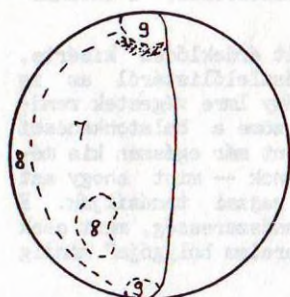
A láthatóság alatt készült 44 rajz 38%-án a bolygó fázisán kívül semmi mást nem tüntettek fel az észlelők, ez minden bizonnyal gyakorlatlanságukra vezethető vissza.

A következő táblázatban feltüntettük a Vénuszon megfigyelt jelenségeket és százalékos előfordulásukat a gyakorlottabb megfigyelők rajzainak tükrében.

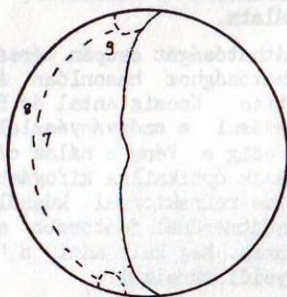
Pólussapkák	83%
Szarvak	100%
Fehér foltok	30%
Sötét foltok	39%
Hamuszürke fény	67%
Terminátor-anómália	17%

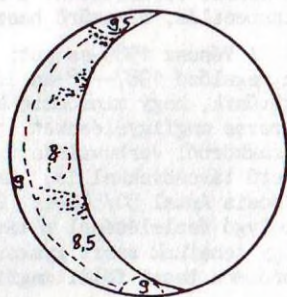
A Vénusz
fázisának alakulása. Az előrejelzést folytonos vonal mutatja

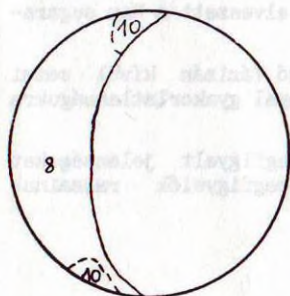
szept. 19.
80/1200 refr. 200x
Kocsis A.

nov. 11.
50/540 refr. 135x
Kocsis A.

dec. 10.
80/840 refr. 168x
Babcsán G.

dec. 2.
50/540 refr. 135x
Ladányi T.

jan. 6.
100/1000 refr. 100x
Bozány I.

Fázisbecslések. A legkönnyebben végezhető megfigyelés a fázis becslése. A geometriai számításokkal előrejelzett és a megfigyelt fázisértékeket a mellékelt diagram tünteti fel. Látható, hogy a vizuális becslések szórása nem túl nagy, átlaguk pedig különbözik az előrejelzéstől. Ez az ún. Schröter-effektus, amelynek okozója a Vénusz légköre.

Az 50%-os fázis — a dichotómia — időpontját november 7-ére jelezték előre. A vizuálisan megfigyelt dichotómia általában egy-két héttel "siet" az elméleti értékhez képest. Kocsis Zoltán október 19-én látta a terminátor vonalát nagyjából egyenesnek. Vicián Zoltán nyolc nappal később jelezte ugyanezt, míg a Bozány Imre megfigyeléseiből interpretált időpont október 21. A többi, 40—60% közötti fázisbecslés figyelembevételével a dichotómia valószínűleg október 20—23. között lehetett. Ezek szerint az 1989-es láthatóság alatt a dichotómia több mint két héttel sietett az elméleti értékhez képest, míg a korábbi láthatóság folyamán az eltérés csak 6—7 nap volt.

Mindezek szűrő nélküli, fehér fényben végzett észlelésekre vonatkoznak. Sajnos szűrőkkel csak Vicián Zoltán végzett megfigyeléseket — ezek szerint kék és zöldessárga fényben egy-két százalékkal kevesebbnek mutatkozott a fázis.

Sötét és világos területek észlelése. A gyakorlottabb megfigyelők rajzainak jó egyharmadán figyelhető meg sötét és világos foltok, eltekintve a szinte állandóan észlelhető pólussapkáktól. Ez az arány jól egyezik a nyugatnémet Arbeitskreis Planetenbeobachter bolygóészlelő csoport tapasztalataival. Ők a Vénusz 1986—87-es láthatósága alatt a sötét foltoknál 36%-os, a világosaknál pedig 34%-os gyakoriságot állapítottak meg.

Sötét foltok vagy területek leggyakrabban a közepes szélességeken (30° — 60°) fordultak elő, területük általában a megvilágított felszín 5—10%-ára terjedt ki.

Kocsis Antal 60%-os fázisnál jegyzett fel két sötét alakzatot a terminátor közelében közepes szélességeken. Ugyanezen a szélességen október 27-én Vicián Zoltán nagykiterjedésű sötét területet észlelt fehér fényben, mely zöldessárga szűrőt használva ugyanolyan maradt, míg ibolya fényben teljesen megváltozott a felszín képe. December első felében sötét sávok tűntek fel ugyanitt, a terminátortól kiindulva (Babcsán).

Világos foltokat ritkábban sikerült megfigyelni, bár ennek az is oka lehet, hogy a világos eltéréseket eleve nehezebb felfedezni a fényes felhőzetten, mint a sötéteket. Szeptember 19-én Kocsis Antal 80/120C-as refraktorral egy kicsi, babszem alakú világos foltot észlelt, amelyet négy nappal később is megpillantott 50/540-es refraktorral, de a folt már megkisebbedett és kerekébbé vált. Néhány másik, de kevésbé határozott fehér területet Babcsán Gábor és Vicián Zoltán rajzai is feltüntettek.

Szinte állandó jelenségnek mondható a Vénusz nyugati szélének kifényesedése. Ez a fényes szalag átlagosan 1 intenzitással fényesebbnek tűnt a felhőzet többi részénél, amelyet 7 intenzitásúnak becsültek a megfigyelők. A nyugati szegély kifényesedése az előző láthatóság alatt is szépen megfigyelhető volt.

BABCSÁN GÁBOR